

POSTANOWIENIE

Dnia 20 grudnia 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny i Własności Intelektualnej

w składzie następującym:

Przewodnicząca - sędzia Małgorzata Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 20 grudnia 2021 r.

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **Fundacji „ClientEarth Prawnicy dla Ziemi”** działającej na rzecz

przeciwko **Skarbowi Państwa**

o zapłatę

na skutek zażalenia powoda

na postanowienie Sądu Okręgowego w Poznaniu

XIV Zamiejscowego Wydziału Cywilnego z siedzibą w Pile

z dnia 10 września 2021 r., sygn. akt XIV C 493/21

postanawia:

1. uchylić zaskarżone postanowienie,
2. rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawić orzeczeniu kończącemu postępowanie w sprawie.

Małgorzata Kaźmierczak

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 10 września 2021 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu XIV Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Pile na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. odrzucił pozew.

W uzasadnieniu wskazano, że powodowa Fundacja nie posiada zdolności sądowej w niniejszym procesie. W ocenie Sądu pierwszej instancji niniejsza sprawa nie jest sprawą z zakresu wskazanych w art. 61 § 1 pkt. 1 – 5 k.p.c. Wbrew twierdzeniom powódki nie można jej uznać za sprawę o ochronę środowiska, w związku z czym Fundacja nie może wystąpić z powództwem o ochronę dóbr osobistych na rzecz osoby reprezentowanej. W ocenie Sądu Okręgowego twierdzenie, że same działania czy zaniechania pozwanego powodujące zanieczyszczenie środowiska, czy treść roszczenia, która może wpłynąć na poprawę

jego stanu, dają podstawę do stawiania tezy, że sprawa należy do tych z zakresu ochrony środowiska jest zbyt daleką idącą wykładnią ww. przepisu prawa. Prawo ustanowione w celu zabezpieczenia ochrony dobra osobistego wiąże się z przyznaniem osobie, przy której pozostaje wartość będąca takim dobrem, możliwości żądania od innych, by wartości tej nie naruszali zarówno działaniem, jak i zaniechaniem. Z żądaniem ochrony dóbr osobistych może wystąpić jedynie osoba bezpośrednio dotknięta naruszeniem – ta, której dobra zostały bezpośrednio naruszone działaniem sprawcy. Celem tego postępowania jest zatem ochrona praw niemajątkowych jednostki – poszkodowanego, a nie ochrona środowiska jako takiego – środowiska, które jest dobrem wspólnym dla ludzkości.

Zażalenie na powyższe postanowienie wywiódł powód, zaskarżając je w całości.

Zaskarżonemu orzeczeniu powód zarzucił naruszenie:

1. art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. w zw. z art. 64 § 1 k.p.c. poprzez jego błędne zastosowanie i uznanie, że powód nie posiada zdolności sądowej, co powinno prowadzić do odrzucenia pozwu,
2. art. 61 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 8 k.p.c. poprzez uznanie, że niniejsza sprawa nie stanowi „sprawy o ochronę środowiska”, o której mowa w przytoczonym przepisie, co miałyby stanowić o braku legitymacji procesowej powoda.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty powód wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania wywołanego wniesieniem zażalenia, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Zażalenie okazało się zasadne.

Zgodnie z art. 8 k.p.c. organizacje pozarządowe, których zadanie statutowe nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej, mogą dla ochrony praw obywateli, w wypadkach przewidzianych w ustawie, wszcząć postępowanie oraz wziąć udział w toczącym się postępowaniu. W myśl art. 61 § 1 pkt 2 k.p.c. organizacje pozarządowe w zakresie swoich zadań statutowych mogą, za zgodą osoby fizycznej wyrażonej na piśmie, wytaczać powództwa na jej rzecz w sprawach o ochronę środowiska.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie można podzielić stanowiska Sądu pierwszej instancji, że niniejsza sprawa nie stanowi sprawy o ochronę środowiska. Sam fakt, że strona powodowa wytoczyła powództwo o naruszenie dóbr osobistych nie wyklucza bowiem przyjęcia, że sprawa nie jest objęta zakresem z obszaru ochrony środowiska. Stosownie do art. 3 pkt 13 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, dalej jako „p.o.ś” przez ochronę środowiska rozumie się podjęcie lub zaniechanie działań, umożliwiające zachowanie lub przywracanie równowagi przyrodniczej; ochrona ta polega w szczególności na:

- a. racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- b. przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom,
- c. przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego.

Z kolei podstawa żądania pozwu oparta jest na zminimalizowaniu oraz przeciwdziałaniu emisji gazów cieplarnianych, co należy rozumieć jako ochronę środowiska. Nadto, wskazać należy, że nie tylko powództwa na podstawie p.o.ś. zostaną zakwalifikowane jako sprawy z zakresu ochrony środowiska, ale również oparte na odpowiedzialności cywilnej kontraktowej i deliktowej dotyczącej czynności i zdarzeń wywołujących negatywne skutki w środowisku, czy też na szczególnych przepisach prawa (por. K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Wyd. 10, Warszawa 2019; komentarz do art. 61 k.p.c.). Sprawami o ochronę środowiska są zatem nie tylko sprawy, które mają na celu przeciwdziałanie, zaniechanie lub usunięcie skutków naruszeń środowiska, lecz także sprawy o ochronę indywidualnych praw podmiotowych osób dotkniętych działaniami zagrażającymi lub naruszającymi środowisko, oparte na przepisach kodeksu cywilnego lub powołanej ustawy p.o.ś. Do takich spraw należy przedmiotowa sprawa.

Uzasadnienie zaskarżonego postanowienia ogranicza się do odrzucenia pozwu z uwagi na brak zdolności sądowej po stronie powodowej Fundacji, nie odnosząc się do kwestii legitymacji procesowej. Niemniej jednak, Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, że strona powodowa posiada każdy z tych atrybutów. Zwrócić należy przy tym uwagę, że w orzecznictwie oraz judykaturze dyskusyjna pozostaje kwestia tego, czy niespełnienie wymagań określonych w art. 8 k.p.c. decydujących o legitymacji procesowej danej organizacji pozarządowej, winno być rozpatrywane jako podstawa

– wobec zamkniętego katalogu określonego w art. 199 k.p.c. – do odrzucenia pozwu. Według jednego stanowiska w analizowanej sytuacji pozew powinien podlegać odrzuceniu, przy czym decyzja taka miałaby opierać się na analogii z wyrażonych wprost podstaw odrzucenia pozwu (H. Trammer, *Następcza bezprzedmiotowość procesu cywilnego*, Kraków 1950, s. 37; Z. Resich, *Podmioty procesu w nowym k.p.c.*, NP 1966, nr 2, s. 144; T. Misiuk, *Udział organizacji społecznych...*, s. 173 i 175; J. Jodłowski (w:) J. Jodłowski, K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego...*, t. 1, s. 140; w orzecznictwie pośrednio Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 22 listopada 1999 r., I CKN 772/99, OSNC 2000, nr 7–8, poz. 129; zob. także wyrok SN z dnia 6 maja 2010 r., II PK 344/09, OSNP 2011, nr 21–22, poz. 271; podobnie Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 5 lutego 1999 r., III CKN 1187/98, Biul. SN 1999, nr 6, s. 6, a w literaturze ostatnio M. Sychowicz, komentarz do art. 61 k.p.c. (w:) A. Marciniak, K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, t. I..., uw. 24).

Zgodnie z konkurencyjnym poglądem powództwo w rozważanej sytuacji należy oddalić (F. Zedler, *Recenzja książki T. Misiuk: Udział organizacji społecznych w ochronie praw obywateli w sądowym postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1972, RPEiS 1973, z. 3, s. 298; W. Broniewicz, *Pojęcie legitymacji procesowej* (w:) K. Korzan (red.), *Studia z procesu cywilnego*, Katowice 1986, s. 89–90; A. Oklejak, *Organizacje społeczne ludu pracującego w świetle przepisów k.p.c.*, ZNUJ 1971, nr 51, s. 189; K. Gajda-Roszczyńska, *Sprawy o ochronę indywidualnych...*, s. 261; J. Jagieła, *Udział organizacji pozarządowych...*, s. 42–43) (P. Grzegorzczak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Postępowanie rozpoznawcze*, wyd. V, red. T. Ereciński, Warszawa 2016, art. 61).

W wyżej przytoczonym orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2010 r., sygn. akt II PK 344/09 wskazano na szczególny rodzaj legitymacji procesowej organizacji pozarządowej, ściśle powiązanej z jej zdolnością sądową. Z przepisu art. 61 § 1 k.p.c. wynika jednoznacznie, że podmioty w nim wskazywane wytaczają powództwa na rzecz obywateli, a nie na swoją rzecz. Organizacja pozarządowa, wytaczając takie powództwo, nie realizuje więc własnych praw. Jest stroną postępowania jedynie w znaczeniu formalnym. Jej legitymacja procesowa wynika zatem z przepisów postępowania, a nie przepisów prawa materialnego. Stanowi ona legitymację procesową formalną, którą należy odróżnić od legitymacji procesowej

materialnej. Legitymacja materialna oznacza posiadanie przez dany podmiot prawa podmiotowego lub interesu prawnego mogącego podlegać ochronie na drodze sądowej. Natomiast legitymacja formalna oznacza uprawnienie do wytoczenia powództwa i popierania go w celu uzyskania ochrony praw podmiotowych własnych lub cudzych. W przypadku zatem legitymacji procesowej formalnej jej brak nie prowadzi do oddalenia powództwa, tak jak brak legitymacji materialnej. Konsekwencją braku legitymacji procesowej formalnej jest brak zdolności sądowej, rozumianej jako zdolność do występowania w procesie jako strona (art. 64 § 1 k.p.c.), jak też zdolności procesowej (zdolności do czynności procesowych - art. 65 § 1 k.p.c.), prowadzące do odrzucenia pozwu (por. J. Bodio. T. Demendecki, A. Jakubecki, O. Marcewicz, P. Telenga, M.P. Wójcik: Kodeks postępowania cywilnego, Komentarz, str. 306).

Niezależnie jednak od przyjętego stanowiska, stwierdzić należy, że wobec wyżej wskazanej wykładni przepisów ochrony środowiska, powodowa organizacja pozarządowa dysponuje legitymacją procesową formalną, a tym samym wymaganą zdolnością sądową. W konsekwencji, bez względu na to, za którym poglądem opowiadał się Sąd pierwszej instancji wydając zaskarżone postanowienie, decyzja o odrzuceniu pozwu nie była słuszna.

Wreszcie , podzielić należało argumentację skarżącego co do niesłuszności decyzji Sądu pierwszej instancji o odrzuceniu pozwu z uwagi na nieistnienie dobra osobistego po stronie powodowej. Kwestia ta należy bowiem do oceny merytorycznej powództwa, mogącej decydować jedynie o jego ewentualnym oddaleniu, a nie odrzuceniu. Stąd powołanie się przez Sąd pierwszej instancji z uchwałą z dnia 28 maja 2021 r., sygn. akt III CZP 27/20 było bezprzedmiotowe.

W konsekwencji w niniejszej sprawie nie było podstaw do odrzucenia pozwu na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.

Z uwagi na powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 3 k.p.c. orzekł jak w postanowieniu. O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono zgodnie z art.108 § 1 k.p.c.

sędzia Małgorzata Kaźmierczak

Niniejsze pismo nie wymaga podpisu własnoręcznego na podstawie § 21 ust. 4 zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 czerwca 2019 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej jako właściwie zatwierdzone w sądowym systemie teleinformatycznym.

Sekretarz sądowy

Patrycja Amiławska